

onder de Hoogleraren Weissbach, Delitzsch, Zimmern op de Assyriologie zich toe te leggen.

Deze arbeid werd aanvankelijk met groot succes bekroond. Want nadat hij reeds maanden lang met gunstig gevolg het doctoraal examen had afgelegd, werd hij dezer dagen tot Doctor in de faculteit der wijsbegeerte gepromoveerd op eene dissertatie over *Ausgewählte Babylonisch-Assyrische Briefe transscribiert und übersetzt*, welke het praedicaat *cum laude* verwierf.

Met deze loffelijke promotie wenschen wij den jeugdigen Doctor van harte geluk. Moge God hem genade geven, om in de methode en in de vrucht zijner studie het bewijs te leveren, dat geloof en wetenschap onderling niet strijden, maar elkander bevorderen en steunen.

BAVINGK.

MET CHRISTUS OPGEWEKT.

„Indien gij dan met Christus zijt opgewekt, zoekt de dingen, die boven zijn.”
Kolos. 3: 1.

Kolosse was eene der voornaamste steden van Frygië. Waarschijnlijk is de gemeente aldaar of door Epafros of door Filémon gesticht. Paulus schreef haar tijdens hij te Rome gevangen was, en betoogt tegenover de beweringen van valsche leeraren, die eenige nieuwigheden hadden ingevoerd betreffende de aanbidding der engelen als middelaars bij God, en de waarneming van onderscheidene plechtigheden, dat al de hoop van den zondigen mensch alleen rust op de Godheid en de algenoegzame verdiensten van Christus. Hij waarschuwt tegen de bedoeling van ijdele lieden, en vuurt aan tot een leven overeenkomstig hunne belijdenis. In het hierboven geplaatste vers vermaant hij tot geestelijke gemoedsstemming en hemelsgezindheid, welke vermaning hij ontleent aan der geloovigen opwekking met Christus. Een drietal stellingen spreekt hij uit, als hij zegt: „Indien gij dan met Christus zijt opgewekt, zoo zoekt de dingen die boven zijn.”

De eerste is: *Christus is opgewekt*. De opstanding van Christus is een feit. Wij willen zeggen wat ons begrip is van hetgeen wij opstanding heeten. De mensch bestaat uit twee deelen, het stoffelijk lichaam en den onstoffelijken geest. Deze beide maken ééne persoonlijkheid uit. In zekeren zin leeft het lichaam door zijn vereniging met den geest; de geest leeft in en werkt door het lichaam. Door de zonde is de dood overbreken den band tusschen lichaam en geest. De geest verlaat door den dood zijn lichaam, om zonder dat in een ander oord te leven; het lichaam wordt ontbonden en keert weder tot stof, waaruit het gevormd was. Opstanding is terugkeer van den geest in het lichaam, waarvan hij door den dood gescheiden was; hereniging der beide deelen, waaruit de mensch oorspronkelijk bestaat. Zij is geene nieuwe schepping. Zij is herstelling van het gestorven lichaam tot woning en werktuig van den geest, vernieuwing van den verbroken band tusschen die beiden. Zij kan dus alleen plaats grijpen na een wezenlijk sterven. Zij kan evenzeer plaats vinden wanneer het gestorven lichaam grootendeels of reeds tot in zijn kiem en grondstof is ontbonden, als weinig tijds na den dood. Met haar is bestaansverandering, niet van het wezen maar van de eigenschappen des lichaams. Van den aard dezer verandering hangt het af, of het herstelde leven van den opgestanden doode alleen is een voortgezet of ook een hooger, een verheerlijkt leven.

Ons Godsbegrip verklaart de opstanding mogelijk; de natuur predikt haar als *waarschijnlijk*; de voorbeelden in de Schrift vermilt stellen haar *aanschouwelijk*; de uitspraken der Schrift maken haar *ontwikkeld*. Ons geloof aan de opstanding van Christus rust op de hechtste gronden. Het is zoo, de gewijde schrijvers geven geene omschrijving van zijne herleving. Geen sterfelijk oog heeft ook de herleving, maar sterfelijke oogen hebben den Herleefde gezien. Bovendien, de Bijbelschrijvers zijn niet gewoon de hoofdgebeurtenis met weidschen praal te schetsen, maar eenvoudig en ongekunsteld mededeeling hiervan te doen. Hierdoor zijn zij juist onderscheiden van bedriegers, en wordt hunne waarheidsliefde openbaar. De Bijbel veronderstelt, ja eischt geloof. Mozes begint met onnavolgbaren eenvoud, maar ook met voelbaar gezag het groote feit der schepping te verhalen: „in den beginne schiep God hemel en aarde”. Daarbij, als de opstanding van Christus niet in menschenlijken luister, maar in Goddelijke majesteit bestond, dan kon de Evangelist, al had hij zelfs nog woorden om de Engelen te teekenen, die van des Heeren opstanding getuigen waren, haar niet naar waarde vermelden. Bevrijd van grafwindselen en specerijen, in welke het lichaam gewikkeld was, trad Hij, wel met hetzelfde maar toch verheerlijkte lichaam,

uit het graf, om in het kled, Hem door Gods almachtigen vinger bereid, nog veertig dagen op aarde te toeven en daarna zegevierend ten hemel te varen.

Eenwen te voren was het voorspeld, dat de Messias, na den dood aan het kruis overwonnen en hem in het graf, als in zijn eigen verblijf, aangevallen te hebben, als overwinnaar zou te voorschijn komen ten derden dage. Jezus zelf was van de zekerheid zijner verrijzenis overtuigd, en sprak er telkens nadrukkelijk van. Het graf was geopend, ondanks de bewaring der krijgsknechten. De vijanden hebben de stoutmoedige jongeren bedreigd en mishandeld, om hen tot zwijgen te brengen, als zij optraden met de prediking: „dien gij gekruisigd hebt, is opgestaan uit het graf,” maar nooit hebben zij hen persoonlijk verweten het lichaam hun meesters te hebben gestolen, nooit hadden zij den moed den inhoud hunner prediking leugen te noemen. Eenparig gaven de apostelen getuigenis, dat zij den Heere gezien, met Hem gegeten en gedronken hadden, en dat Hij hun een lastbrief had gegeven, dien zij voor machtigen en geringen moesten lezen. „Zij waren lichtgelooovig,” zegt hij? Hoe is het mogelijk zoo iets te beweren van hen, die langen tijd onvatbaar bleven voor de heuchelrijke tijding, de voorspelling des Heeren vergaten, op de boodschap der engelen geen acht sloegen, het verhaal der vrouwen voor ijdel geklap hielden, en, nadat de zon der opstanding reeds hoog aan den hemel was opgegaan, nog altijd al hunne verwachtingen met Jezus in het graf gedaald waanden; van hen, die nu eens door droefheid overmeesterd den Levens de bij de dooden zochten, dan weder, door vreugde vervoerd, in de grootheid der verrassing reden tot twijfelen vonden; van hen, die wilden zien en tasten eer zij geloofden, en toen zij zagen en tastten, nog opening der oogen behoeften; van hen, die eindelijk den laatsten twijfel zagen vluchten, aanbiddend neervielen voor den Vriend hunner zielen en onuitsprekelijk genoten toen de laatste dam was neergeworpen, die den stroom der blijdschap belet had zich doortocht tot hunne harten te banen; van hen, die daarna alles feil hadden, de rust, de genoegens des levens, ja het leven zelve voor de prediking van het feit der opstanding!

„Zij waren bedriegers,” meent hij? Hoe, die oprechte, hun eigene gebreken verhalende jongeren, die vreesachtigen, die ontrouw werden aan hun Meester, toen het de ure der duisternis was, en na zijn verscheiden de deur zorgvuldig sloten uit vrees voor de Joden, die eenvoudige Galileërs, gewoon aan visch-en en scheepkens, maar niet aan spreukplaats en stilt!

„Er valt aan visioenen te denken, als zij van verschijningen des Heilands gewagen,” wilt ge het liefst veronderstellen? Hoe, menschen van verschillende leeftijd, van uiteenlopende geaardheid hebben zich gebogen voor een visioen, een droombeeld van hunne eigene schepping, zich door een visioen laten bevelen, beloven en troosten? Zij zijn door een visioen gesterkt, aangegord, verblijd, bemoedigd en dat ten einde toe, onder de zwaarste beproeving en de gruwzaamste martelingen?

Overeenkomstig des Heilands woord is de H. G. uitgestort over Zijne discipelen, zijn ze toegerust om Zijne herauten te zijn; het zaad des woords door hunne handen gestrooid, heeft toebereide aarde gevonden, wortelen geschoten, en vruchten gedragen; op de puinhoopen van on- en bijgeloof is de banier des kruises, de standaard van het Evangelie geplant; de tientallen belijders zijn honderdtallen, de honderdtallen zijn duizendtallen geworden. De geschiedenis der eeuwen staft de prediking van den opgestanen Christus. Vele namen hebben lang de gemoederen vervuld; doch zijn ten laatste vergeten: de naam van Christus leeft in het hart, ligt op de lippen in alle oorden der wereld. Vele scholen zijn ontstaan, hebben gebloeid, zijn verdwenen; in de school van Christus neemt het getal leerlingen dagelijks toe. Richtingen worden en werden geboren, slechts korten tijd konden en kunnen zij zich handhaven; het geloof in Christus spreekt zich bestendig uit en telkens met nieuwen moed en jeugdige kracht. De wijsheid van het oude Egypte, wieg en bakermat der Oostersche beschaving, de scholen der scherpzinnige Grieken, de bronnen der zoo hooggeroemde wijsbegeerte zijn gevloeden voor het licht des kruises, ten grave gedaald bij het aanbreken van den opstandingsmorgen! De vereenigde pogingen van Joden en Heidenen om den triomf van het Paaschevangalie te beletten hebben schipbreuk geleden. Het bloed der martelaren werd steeds het zaad der Kerk. De Kerk des Heeren was steeds bedreigd, maar veilig. Zij is thans uitgebreid tot een omvang die haar Koning met een eigen recht doet spreken: „de zon gaat in mijne staten niet

onder”, en op eene wijze, die ons eens veldheers woord herinnert: „ik kwam, ik zag, ik overwon!” Nog is iedere bekeerling ten leven van des Heeren opstanding bewijs, en dragen alle bekeerden een hart met zich om, dat ervaring heeft van des Heilands liefde en trouw. En als ge in alle oorden der wereld menschen aantreft, die, hoe veel ook van elkander verschillend, op ééne wijze gewagen van wat zij geloofd en ervaren hebben, en hoe hunne hoop op den opgestanen Christus is gebouwd, en dan soms nog aan „dweperij” durft denken, dan moet gij wel dwepen met uwe eigene wijsheid of liever met uw vooroordeel en vijandschap, tegeningenomenheid en haat.

Jeruzalem is verwoest, de Joodsche republiek verdeeld, de Christus-verwering zichtbaar gestraft. „Maar menige tekst is een ingeschovene te achten,” voert ge ons tegen? Maar de meest ongelooovige wetenschap, die een zeer groot gedeelte der Schrift voor „onecht” heeft verklaard, heeft toch hoofdstukken ontzien waarin Christus' verrijzenis wordt geleerd. En als gij breekt met de gewijde geschiedenis, haar niet voor geschiedenis of geloofwaardig houdende, dan is het voor u met al de historische zekerheid gedaan!

„Maar waarom heeft Jezus zich dan niet in triumf vertoond aan zijne vijanden?” luidt ten laatste de vraag. Ach, gij die haar doet, begrijpt niet den triomf van Hem, wiens Koninkrijk niet van deze wereld is; Jezus zelf had voorspeld na Zijne opstanding niet meer aan de wereld te zullen verschijnen: „nog een kleinen tijd en de wereld zal mij niet meer zien.” Het lag ook in den aard der zaak. Zij zouden tegenwerpingen hebben gemaakt, en de tijd der vernedering was voorbij, terwijl de ure om te verpletteren niet was aangebroken. Zij hadden ook alreeds uit den mond van onpartijdige wachters het gebeurde vernomen en weldra zouden zij aan de meest verbazende feiten kunnen zien, dat Jonas' tegenbeeld op aarde was geweest. De hoogheid, heiligheid, rechtvaardigheid en waarheid Gods konden niet gedoogen dat Zijn Zoon, de Borg der Gemeente, in den dood bleef, nu Hij alles had volbracht.

Daarom lezen wij niet slechts dat Christus „opgestaan” is, hetgeen ons wijst op Zijn macht en recht, om de kluisers van dood en graf te verbreken; maar dat Hij is „opgewekt.”

God was voldaan over het werk des Middelaars; en, had deze zich diep vernederd tot handhaving van de ere Gods, God verheerlijkte Hem aanvankelijk door Hem een eersteling te doen zijn dergenen, die ontslapen zijn. Die opwekking was bijzonder het werk des H. Geestes. „Het is de Geest, die levend maakt,” zoo ruischt het in de Schrift. En dit is niet slechts in het werk der Schepping, in de ontwikkeling der natuur, in de openbaring des heils, in den arbeid der wedergeboorte, in de heiligmaking der gemeente, in de vervulling der profetie, in de opstanding des vleesches ten jongsten dage; maar ook in den persoon des Middelaars. Het is de H. Geest, die den Christus het lichaam bereidde uit de maagd, die Zijne menschheid bekwaamde, Zijn dood bezegelde, Zijn stof bewaakte, Zijn opstanding bezielde, die, Zijn werk bevestigend en Hem als het Hoofd volmakend, nog trots de dierste vijandschap, het hardnekkigst ongelooft en meest schaamteloos vermetelheid doet juichen: „de Heere is waarlijk opgestaan!”

(Wordt vervolgd.)

NOTTEN.

Krijgsgevangenen op Ceylon.

In Februari zond ik drie grote kisten met boeken naar Ceylon. Reeds voor enkele weken kwam bericht van de goede ontvangst. Nu werd mij onderstaande dankbetuiging toegezonden, met verzoek om die officieel bekend te maken, aan welk verzoek ik gaarne voldoe.

BIESTERVELD.

Dankbetuiging.

Mr. P. BIESTERVELD. c. s.

Prof. ald Theol. School,

KAMPEN-NEDERLAND

Hooggel. Heeren,

Wij, de ondergeteekenden betuigen hiermede, namens al de Krijgsgevangenen van het Kamp-Diyatalawa, Ceylon, aan al de gevers, zoowel particulier als van de verschillende Vereenigingen en Corporaties in Nederland, door hunne milde bijdragen, en voor de ontvangst der Boeken etc., onze innige **DANK**.

S. A. J. POTGIETER Oudg.

L. KRUGER

G. K. GEERTSEMA.

Krijgsgevangenen

DIYATALAWA-KAMP HUT 72.

Ceylon,

den 30 April 1902.

N. B. Gelieve deze officieel bekend te stellen.

t.t.

G. K. G.

Wij zijn in staat gesteld de onderwerpen mede te deelen, die de sprekers op het 39e Christelijk Nationaal Zondagsfeest, den 18den Juni a. s. op het Landgoed „Veserbeek” bij Velsen te vieren, hopen te behandelen. Die van de Heeren Van Gheel Gildemeester, Groote en Kater wijzen er op, dat het Bestuur er naar gestreefd heeft ook de arbeidersbelangen flink ter sprake te brengen. De Boerenzaak is natuurlijk niet vergeten.

Dr. A. J. Th. Jonker, Pred. te Heemstede, Openingsrede; W. J. Aalders, Pred. te Beesd, De Zending en het Woord; H. D. van Broekhuizen, Pred. te Pretoria, De boerenzaak in Amerika; Dr. A. van der Flier G.J.z., Pred. te Purmerend, Het recht der Zending; B. J. Gerretson, Voorz. van het Nederlandsch Jongelingsverbond te Rotterdam, Winnend verliezen; Dr. F. van Gheel Gildemeester, Pred. te 's Gravenhage, Het beginsel der Christelijke arbeidersbeweging; P. Groote, Pred. te Amsterdam, de betekenis van de beperking van den arbeidstijd voor het huisgezin; F. Kampstra Pred. te Heemskerk, Wij willen niet; K. Kater, Voorz. der Christelijke Werklieden-Vereeniging „Patrimonium” Amsterdam, De wenselijkheid der samenwerking van de Christ. Prot. arbeidersorganisaties; Dr. A. F. Krull, Pred. te Alkmaar, J. A. van Leeuwen E.H.z., Pred. te Bloemendaal, Zending en geestdrift; J. Metz Gzn., Zending op Nieuw-Guinea, Het eiland Roon en zijne bewoners; J. J. van Noort, Pred. te Amsterdam en Secretaris der Nederl. Zondagsschool-Vereeniging, Onze Zondagsscholen en Vader Loomin's ideaal; C. van Proosdij, Pred. te Amsterdam, Medische zending; L. Schutte Pred. te Mounikendam, Brood op het water; J. G. Smitt, Pred. te Amsterdam, De wereld voor Christus; O. Schrieke, Pred. te Enschede, Eerste Afscheidsrede; G. J. Lammerink, Pred. te Amsterdam, Slotrede.

Voor feesttreinen enz. zie men het groote aanspreeklijkt aan de Stations der H. IJ S. M. en de advertentie, die in dit nummer is opgenomen.

Politieke Beschouwingen.

VREDE IN ZUID-AFRIKA!

Zoo klonk Zondagavond de mare door dorpen en steden en land en der wereld, wijl de vertegenwoordigers der Burgers Zaterdagavond laat de voorwaarden met Kitchener en Milner hadden geteekend. Maar ach, wat stent die tijding ons toch droef!

32 maanden lang streed een hoopje landvolk tegen een toenemende oorlogsmacht, die eerst, na maanden tot een vijfjondige troepenmacht te zijn aangegroeid — 'overschot der nog immer voortworstende Burgers kon dwingen om 't geweer neer te leggen. In strijd met alle oorlogsgebruiken en rechtsbeginselen werden de gemeenste middelen door 't anders onmachtig Engeland aangewend; in strijd met alle Christelijke zeden vrouwen en kinderen verkracht en vermoord, en op de laaghartigste wijze zwarten tegen blanke Burgers opgezet en lafaards tot verraders omgekecht!... En toch is van onoorzaakdelijke ove gave, zoo hoogmoedig eerst en lang door de Britsche Regering geëischt, geen sprake. Niet alleen de zwakke, maar ook en vooral de sterke was moede van den kamp.... Neen, ondanks alle geweld en proclamaties van Engeland, overdeken de Republieken zich met overgankelijk roem en ten slotte werd de vrede nog namens beide Regeringen op voet van gelijkheid, gesloten. Helaas, is dank zij 't het onzaglijk verzwakte rechtsbesef der Europeesche Regeringen en de laffe krachteloosheid harer volkeren, de onafhaakelijkheid niet verkreken, maar voor jaren verloren. En dat met verlies van zoo veel goed en bloed; na zoo veel gebeds!

Is 't wonder, dat de godvreezende Krüger zich op 't hooren van deze droeve vredes-tijding, verrast, in de stille eenzaamheid heeft teruggetrokken. Zaterdag na Pinksteren mochten wij hem nog ontmoeten met levende hope op betere voorwaarden in den zin van een federatief Z.-Afrika onder Engeland's oppermacht vervuld.

O, hoe donker is soms het Alwijze Godsbestuur met menschen en volkeren? En toch er kan geen smet aankleven; Zijn doen is heerlijkheid, maar wij en de volkeren hebben gerechtigheid te leeren, ook hieruit.

Hij kastijdt soms een volk bij voorbaat tot latere verlossing, terwijl Hij een ander door overwinning vet maakt tot lateren ondergang!

De voorwaarden zijn de volgende:

1e. De Burgers te veld zullen voortaan de wapens neerleggen en alle geweren en ammunities, die in hun bezit zijn, inleveren, afzien van alle verzet tegen het gezag van den Koning, die zij erkennen als hun wettigen soeverein.

2e. Alle Burgers in het veld buiten de grenzen van de Transvaal Oranje-Vrijstaat en Krijgsgevangenen buiten Zuid-Afrika, die Burgers zijn, zullen op verklaring, dat zij aannemen de positie van onderdanen van den Koning, teruggevoerd worden naar hun woningen zoodra in het transport kan worden voorzien en hun onderhoud kan worden verzeke d.

3e. Burgers die zich aldus overgeven en terugkeeren, zullen niet beroofd worden van hun persoonlijke vrijheid en bezittingen.

4e. Geen civiele of criminele vervolging in verband met den oorlog zal ingesteld worden tegen de Burgers die zich aldus overgeven en terugkeeren; maar deze clausele strekt zich niet uit tot zekere daden, in strijd met de oorlogsgebruiken die na het eindigen der vijandelijkheden voor den krijgsraad komen.

5e. De Hollandse taal zal op de openbare scholen in Transvaal en Oranje-Vrijstaat onderwezen worden, waar ouders van kinderen dat verlangen, en de taal zal bij de rechtbanken toegelaten worden, wanneer dit noodzakelijk is.

6e. Het in bezit hebben van geweren zal toegestaan worden voor persoonlijke bescherming en op verzoek.

7e. Het militair beheer zal zoo spoedig mogelijk vervangen worden door het civiel

en zoodra de omstandigheden het veroorloven zal een vertegenwoordigd bestuur, de inleiding tot zelfbestuur, ingevoerd worden.

8e. Ieder district krijgt een commissie, die belast is de bevolking bij te staan en de midde-len te verstreken tot herbouw der hoeven. De Regering stelt 3 miljoen pd. ter beschikking dezer commissie. Ook wil zij twee jaar lang interest-looze leeningen sluiten na een reeks jaren met 3 perc. terug te betalen. Vreemdelingen noch rebellen genieten echter van de voordeelen dezer clausele.

De Knap- en Natal-rebellen, die zich nu overgeven, zullen, indien zij naar de koloniën terugkeeren, door de koloniale Regering volgens de koloniale wetten behandeld worden, maar de aanvoerders en manschappen der rebellen zullen voor hun leven van hun burgerrechten beroofd worden en veld-cornetten en alle rebellen, die een aanzienlijke positie bij de vijandelijke macht bekleeden, wegens hoogverraad terecht staan, doch in geen geval zal de doodstraf gegeven worden.

Doen wij verder 't zwijgen er aan toe!

NOORDTJL.

De „Opleiding” en de Prov. Synoden.

Aan N. N.

Waarde Broeder,

Na mijn vorigen brief is de uitwerking van het, ongeroepen en revolutionair, voorstel tot inlijving der „T. S.” in de V. U. (Concept-contract) al beginnen openbaar te worden. De liefde hoopt, dat vele leden van Kerkeraden en Classen niet weten, wat zij doen. (Dat ook niet alle leden der Kerkeraden in kennis gesteld worden met de bezwaren der Kerkeraden, toegezonden, o.a. in het „Bijblad” van „Wat zegt de Schrift?”, de Utr. Conclusiën e. a., is ontegensprekelijk.) Tal van Kerkeraden en van Classen hebben, zij het dan ook meerendeels met enkele of vele amendementen, het Concept aannemelijk verklaard; misschien wel de helft. Nu zijn niet alleen meer de 25 (24) onder-teekenaars de schuldigen; hun geaarvol bedrijf is door vele voorgangers mede voor hun rekening genomen. Het Concept heeft een scheur getrokken door „De Geref. Kerken”; 2 partijen staan nu tegenover elkander. Meer dan immer tevoren sedert '92 is nu openbaar geworden: a. dat de vereeniging van '92 de N. G. en de C. G. Kerken nog niet één gemaakt heeft; en daardoor is wel gerechtvaardigd de waarschuwing van hen die tegen het *forceeren* der vereeniging e. a. hebben geijverd; b. dat „de Eigen Inrichting” de sta-in-den-weg is in veler oog, en hare verdwijning hun begeerte en doel; maar ook c. dat al zulk woelen in die 10 jaren tegen de Th. School, in het Gereformeerde Kerkvolk niet heeft kunnen uitroeien het besef van de roeping én van het belang, dat de Kerken eene *eigene* inrichting moeten hebben tot Opleiding voor den Dienst des Woords, alsmede dat de *Theol. School* een van God gegeven zegenrijk instrument voor de noodige Opleiding is, hetwelk zorgvuldig moet worden onderhouden en gebruikt, bewaard en bewaakt; en d. dat niet alleen zg. Kerken A, maar ook Kerken B, en leden van Kerken B, voor de „E. L.” een goed oog en hart hebben, evenals er, omgekeerd, Kerken A zijn, althans Kerkeraden, en vele *Predikanten* van A afkomstig, die óf niet vaststaan i. z. de „T. S.”, óf haar gaarne helpen opruimen. Om maar niet meer te noemen. Ieder wete, hoe hij zich zelven teekent, en hij bedenke ook, dat hij daarvan later de verantwoordelijkheid moet dragen.

Door dezen gang en stand van zaken is een *afdoende beslissing* noodzakelijk geworden, noodzakelijk gemaakt. Groote, zeer groote, verantwoordelijkheid rust nu op de afgevaardigden naar de Prov. Synoden. Zullen zij de scheure vergoeten en verbreeden? Of zullen zij zijn als „die de bresse toemuurt”? Zóó zij het nog!

Wie dieper ziet dan de oppervlakte, moet m. i. erkennen, dat de zaak der „T. S.” innerlijk *sterk*, en die van het Concept innerlijk *zaak* staat. Immers, de *voorstanders* in de pers en in de vergaderingen doen weinig meer dan ageeren tegen „de Utrechtsche Vergadering”, en zulks met redenen, die ternauwernood eenen schijn van waarheid hebben. Nu de Minister v. B. Z. heeft gezegd, dat het gevreesde subsidiegevaar *niet* dreigt — of het niet heeft gedreigd, is wat anders — nu roept men: Zie, de bezwaren van die 300 broeders zijn ongegrond gebleken. Ds. Kapteyn van Axel o. a. heeft echter zeer ter snede aan *De Heraut* opgemerkt, dat zijne Classis reeds vóór de Utr. Vergad. is gehouden en krachtig zich verklaard heeft tegen het Concept. En niemand kan weerspreken, dat al die mannen naar Utrecht zijn getogen op een enkele vraag van Prof. N., nadat nog alleen zij „Waarom niet geteekend?” en mijn „Noodige Aanvulling van het Advies” op de bezwaren en gevaren hadden gewezen. Dat de voorstanders *zaak* staan, en dat dit niet geheel buiten het bereik van hun zelfbewustzijn ligt, blijkt ook hieruit, dat zij onze *PRINCIPLELE* bezwaren, die ook in de „CONCLUSIËN” van Utrecht helder en gemotiveerd

zijn uitgedrukt, *voorbijgaan*. En misschien wel het meest hieruit, dat zij alle moeite doen om zichzelf en anderen wijs te maken, dat de Theol. School niet verdwijnt. . . . al wordt zij opgeslokt door de V. U.! Verbeeld u: de Ger. Synode van '93 heeft het BEDING van '91, 92 aldus verduidelijkt: „dat zij onder „eigene inrichting” verstaat eene kweekschool van dienaren des Woords, geheel en alleen van de Kerken uitgaande en door haar verzorgd en bestuurd. . . .” En daarmee strijdt nu het Concept niet!! Waarschijnlijk, een vreemde leer van lezen en uitleggen is onder ons aan het opkomen! Als die ook vrucht is van de „Geref. beginselen”, dan is die boom wel een wilde; en als die kunst straks op de H. Schrift en op de Belijdenis mocht worden toegepast, dan zullen wij in de G. K. nooit gehoorde dingen hooren verkondigen.

Ook dit is een *zwak* punt, dat de voorgangers ook nu, evenals in '91, 92, de Gemeenten buiten de zaak laten, en dat in vele Kerkeraden die voor het Concept zijn, een kleine of groote minderheid er tegen is. Dat ook eenvoudige en naar de wereld geringe leden der Gemeente wel een eigen oordeel hebben over deze zaak, dat toont o. a. het geschriftje van br. Glas: *Een woord van klacht*, waarop ik aller aandacht vestig. Na aftrek van het m. i. te algemeene en het eenzijdige in zijn voorstelling, bevat dat helder en warm, en voor ieder verstaanbaar, boekje zeer veel waars, zeer veel beschamings, dat tot waarschuwing en opwekking roept, en gehoord moet worden, zoowel door de Kerken als B.

Ook zijn er Gemeenten, in wier midden vele leden zich vereenigen tot een protest. Dat juich ik toe. Nu *De Heraut* c. s. roepen: „Doorgaan”, en reeds jubelen van „Goede hope”, nu is het tijd, dat in alle Gemeenten de voorstanders van de Theol. School zich vereenigen en organiseren. „k Zou wel gaarne opgave ontvangen uit alle Gemeenten, van Kerkeraden, van Kerkeraadsleden en van leden der Gemeente, die tegen het Concept zijn en — stand willen houden voor de „E. I.”, wat ook de Prov. Synoden en de Gen. Syn. mogen besluiten.

Aan de broeders te X., en aan den Kerkeraad te J., die tegen het Concept zich verklaarde, doch welks afgevaardigden meeningen met de voorstanders, raad ik: zorgt, dat uw oordeel, uw gemotiveerde bezwaren, op de e. k. Prov. Synode worden ingezonden, en evenzoo op de Gen. Synode. Waar de Kerkeraad „voor” het Concept is, laat daar een of ander broeder vooropgaan om de bezwaarden te leiden en de bezwaren te doen hooren, zonder vreeze voor het verwijt van „oppositie”: een term, dien, al mij, zelfs de Kerkeraad van ROTTERDAM B, en de *Classis Zvrphren*, — misschien zonder opzet, maar dan toch onnadenkend en nog kwetsend genoeg — heeft durven gebruiken met het oog op de bezwaarde broeders. Als de Concept-partij de Kerken of de Regeering zijn, en daarentegen de Kerken en leden die hun recht en vrijheid verdedigen tegen den aanval op de Th. School c. a., een partij, die zich *verzet!* Broeders, doet dat niet meer. Erkent liever, dat, al bedoel en ziet gij zulks niet, het Concept van *revolutionaire* strekking is, tegen het Beding, tegen de School van God ons gegeven, tegen de vrijheid en de veiligheid der Kerken.

Al den afgevaardigden naar de Prov. Synoden raad ik, een *GOEDE beslissing* door de Gen. Synode te helpen voorbereiden, tot bevestiging en vereeniging der nu zoo gedeeld staande G. K. Daartoe is noodig, dat het Concept wordt *verworpen*, en de „E. I.” ZEKER gesteld. Om te voldoen aan het verzoek van dezen en genen, geef ik hier in 't kort een formulering van een gemotiveerd voorstel, waarin op de Prov. Synoden de debatten zouden kunnen worden saamgevat. Men kan er naar believen in veranderen. Als maar hoofdinhoud en strekking blijft. In geen geval late men zich door „amendementen” meeslepen tot aanneming van wat immers niet goed te maken is.

I. Het Concept moet worden VERWORPEN. Omdat:

a. Het Concept niet de „eenheid” kan brengen, maar de gedeeldheid tot wel maakt en tweedheid van belangen onder één juk saamperst.

b. Het Concept strijdt met het beding van een „eigene inrichting”, „GEHEEL EN ALLEEN van de Kerken uitgaande en door haar verzorgd en bestuurd,” zie Acta G. S. 1893, bl. 146, en aldus het recht en de vrijheid en het vertrouwen der Kerken krenkt.

c. Het Concept de Kerken in gevaar brengt, nevens de Geref. Belijdenisschriften en anderen grondslag — Art. 2 Stat. V. v. H. O. — te wetten, zelven als scheidsrechter te dier zake te moeten optreden, en hare hoogleeraren in de Theologie te verplichten, dat, minstens onzeker, standpunt te aanvaarden — waardoor dus ook de Kerken zelven dien „sprong in het donker” zouden wagen.

d. De Gen. Synode, dusdoende, de vereeniging van '92 metterdaad zou ontbinden, en den grondslag der Kerkelijke gemeenschap onzeker en dus onveilig maken. . . .

Om nu het veelbesproken, in latere dagen

altijd mogelijk blijvend, gevaar van subsidie c. a. te laten rusten.

II. ZEKER-stelling van de „E. I.” is nu volstrekt noodig geworden.

Daartoe is eerste voorwaarde de opzegging van de „Overeenkomst” met de Vereeniging v. H. O., en de beperking van de bemoeiing der Kerken voor de opleiding, tot de Theol. School; en het bijzonder acht nemen op den inleed, dien de grondslag der V. U., het onverklaarbaar Art. 2 met zijn niet beschreven noch aangegeven „Geref. beginselen,” op de opleiding oeffent. Verbeeld u, het Studentencorps der V. U. „heeft tot grondslag de Geref. beginselen,” niet „de H. S.,” niet „de Geref. Belijdenisschriften,” maar de onbepaalde en onbeschrevene „Geref. beginselen,” zonder meer. Zoo als de ouden zingen, piepen de jongen!

En — zij gaan verder! Caveant Consules! — „dat de consuls toezien!” — plachten de Romeinen te zeggen, als er gevaar dreigde voor land en volk. Dat allerwege de opzieners en huizeerzorgers Gods hun oogen open doen en biddend waken en werken! moet thans wel in de G. K. weerklinken. Het gaat nu, meer dan ooit, om het recht en de vrijheid, het onderling vertrouwen en den vrede, de vastheid en de gezondheid der Kerken!

Nog veel zou ik u willen schrijven, doch *De Bazuin* moet ook plaats houden voor de stemmen van niet-medewerkers. Daarom schrijf ik slechts nu en dan. Ook kunt gij in het „Bijblad” nog een en ander over de „brandende kwestie” lezen. „k Neem de vrijheid uwe bijzondere aandacht, en die van de Prov. Synoden, te vragen voor de vereenigde No's 3 en 4, die deze week verschijnen. Daarin vindt gij o. a. een kleine verhandeling van Ds. G. Elzenga tot verdediging en aanprijzing van de overgave, door de V. U., van de Theologie en de Opleiding aan de „E. I.” „*De Heraut*” trachtte hare smartende veroordeeling van dit voorstel als „dwaas”, nu eens in een even helder, nuchter, kalm en waardig, en grondig gemotiveerd, stuk tegenover Ds. E. te rechtvaardigen. Maar 't is alsof *De H.* denkt: als ik het maar zeg en poneer, dan gelooven de luïden het wel. Inderdaad, *De H.* stelt zich vreemd aan en speelt met vuur. Dat hij zich nog betere, nu 't nog baten kan!

Ten slotte a. nog een woord van waardeering aan Ds. Westerhuis voor zijn terugtrekking, met een bede aan de ondertekenaars die de Th. Sch. blijven liefhebben, om den moed te grijpen, dit goede voorbeeld te volgen; b. de wenk, of het niet gewenscht is, de ondertekenaars van het Concept niet af te vaardigen naar de Gen. Synode; opdat de G. S. niet onder te grooten druk beraadslage, en opdat die Broeders zelven niet in een lustige positie komen en, bij onverhoopde aanneming, niet op hen het zwaarste deel gelegd worde van de verantwoordelijkheid, die dan zeer zwaar zal zijn.

„Bidt om den vrede van Jeruzalem. Wel moeten zij varen die U beminnen!”

Alleen de Heere kan uitkomst geven, de scheure heelen, de Synoden leiden tot het goede, den vijand der Gemeente beschamen. Zij er dan veel, zeer veel, *gebed* in alle kringen der Kerken! Of de Heere ons niet mocht doen naar onze zonden, die ons en de „E. I.” en de bediening des Woords c. a. hebben onwaardig gemaakt; maar om Jezus' wil ons en ons zaad genadig zij en, Zijnen Naam ter eere, Zijn werk onder ons in het leven behoude tot in verre geslachten!

In alles Zijner genade bevelen!

Uw dte. broeder en medestrijder
L. LINDEBOOM.

K., 4 Juni.

CONCEPT-CONTRACT.

Per telegraaf werd ons bericht, dat de Prov. Synode van ZEELAND het Concept verwierp, en die van Z.-HOLLAND het sterk wijdte.

NOORDIJZ.

Buitenlandsche Kerken.

Frankrijk. De strijd in de Roomsche Kerk. In Frankrijk gaan evenals in Amerika stemmen op voor een nationale Kerk, die met behoud van de Roomsche leer en ritus eene meer vrije positie tegenover de hiërarchie inneemt. Voor eenige maanden werd de vraag: „willen wij eene nationale Kerk?” in de „Revue des deux mondes” gesteld, en de hoofdredacteur Bunetiere, die van vriendenkeren een vurig aanhanger der Roomsche Kerk geworden is, zoodat hij zelfs onlangs met eene bijzondere audientie van den Paus vereerd werd, heeft die vraag ontkennend beantwoord, maar toch erkend, dat er eene sterke strooming voor zulk een Kerk is, en dat er ook bisschoppen zijn die haar begeren.

Er zijn in de Roomsche Kerk in Frankrijk vooral twee stroomingen die als de conservatief-ultramontaansche en de liberaal-moderne en hervormingsgezinde worden aangeduid. De laatste wil een nationaal-katholieke Kerk. Twee bisschoppen hebben zich openlijk ten gunste van de laatstgenoemde richting uitgelaten: Le Camus bisschop van La Rochelle, en Mignot aartsbisschop van Albi. De eerste heeft aan den Rector van het priesterseminarie geschreven, dat de studie voor de geestelijken niet beantwoordt aan de eischen van de tegenwoordige wetenschap, waarom zij onvermijdelijk gewijzigd moet

worden. In plaats van de scholastiek met haar „woordenstrijd en verouderde twisten,” waarmede de Professoren hun tijd verliezen, wil hij aan de Bijbelstudie de eerste plaats toegewezen zien. Professoren en studenten moeten den Bijbel bestudeeren.

Mignot heeft bij de opening van het Roomsche Instituut te Toulouse eene rede gehouden over „de methode der theologie.” Van deze rede wordt gezegd, dat zij een soort manifest inhoudt en indirect de Kerk vermaant tot bescheidenheid en verdraagszaamheid. Hij zegt: „men moet zich wachten het leven der Kerk in de gedachten van een enkelen mensch op te sluiten, zelfs als deze man met onfeilbare macht bekleed is. In een lichaam zijn de leden voor het hoofd evenzeer noodig als omgekeerd, en wanneer aan het hoofd der Kerk toekomt de Christelijke gedachten in haren canonischen vorm uit te spreken, dan komt het ook ons allen toe de elementen daartoe voor te bereiden.”

Aan de uitlatingen van Le Camus, Mignot en anderen, ogeren zich de conservatieven en vragen hoe deze beschouwingen met de uitdrukkelijke verklaringen van den Syllabus overeen te brengen zijn. Volgens hen heeft de Kerk zich met de wetenschap niet in te laten, en staat het Kerkelijk vastgestelde dogma boven de wetenschap.

Wat de nationale Kerk betreft begeert de hervormingspartij de stipte uitvoering der bepalingen van het Concordaat, volgens welke de benoeming der pastoors en bisschoppen aan de Regeering behoort. Feitelijk worden die bepalingen niet gehandhaafd, zoodat de pastoors door de bisschoppen, en de bisschoppen door den Paus benoemd worden. Hiertegen komen de hervormingsgezinden op en willen voor de Kerk een zekere zelfstandigheid. Zij meenen daartoe te komen, als naar het Concordaat wordt gehandeld, maar zien over het hoofd, dat de Kerk dan van de macht van den Paus gebracht wordt onder die van den Staat. De Paus en de pausgezinden verzetten zich tegen dit streven der hervormingspartij als een drijven van de Vrijmetselaars, die de hand op de Kerk willen leggen en tot losscheuring van Rome willen voeren.

De beweging tot ontkoming aan de overheersching van Rome wordt gesteund door „Le Chrétien français,” een blad dat zich noemt „Orgaan van de evangelische hervorming in het Katholicisme,” en waarvan een uitgetreden priester Bourrier redacteur is.

Vele hoogere en lagere geestelijken werken in dien geest. Zij meenen, dat het in Frankrijk niet tot eene beweging komen kan als in Oostenrijk, waarom zij in den geest van Erasmus een hervorming in de Kerk zoeken door het wegnemen van vele gebreken en misstanden, het bevorderen van de wetenschap, bepaaldelijk van de theologische enz.

Toch zijn er ook anderen. Corneloup, eveneens een uitgetreden priester, heeft in het door hem geredigeerde maandblad „Le Prêtre Converti,” er den nadruk op gelegd, dat alleen een beslist breken met Rome en een overgaan tot het Protestantisme noodzakelijk is, om aan het knellende juk van den clerus te ontkomen.

Of uit deze gisting werkelijk eene hervorming geboren zal worden, valt moeilijk te zeggen. Onzes inziens doet men verstandig, om geen te hooge verwachting te koesteren. Naar het ons voorkomt, ontbreekt bij de groote menigte van de ontevreden met den tegenwoordigen toestand, wat tot een wezenlijke hervorming beslist noodzakelijk is, de behoefte des harten om God naar Zijn Woord te dienen.

De geest van de hervormingsgezinden wordt gekend uit de houding van den bovengenoemden aartsbisschop Mignot. Deze moet den Paus, die een scheuring schijnt te vreezen, welke die van Luther labij komen zal, gerustgesteld hebben door te zeggen: „Zal een scheuring mogelijk zijn, dan moet het volk ernstig godsdienstig wezen en in staat, om zich over zulke vragen te bekommeren.” Hij voorziet dus geen afscheiding van Rome.

Ook heeft hij geweigerd openlijk in discussie te treden met Furiauz, een bisschop van Nanzig, die eene brochure geschreven heeft tegen de hervormingsbeweging, en Mignot uitnodigde, om in de pers de zaak te bespreken. Mignot heeft daarop geantwoord, dat de bisschoppen hun toelicht niet moeten nemen tot de nieuwsbladen en evenmin tot de openbare meening, wijl die onbevoegd zijn om over de gevaren voor het geloof en de Kerk te oordeelen. Alleen moet Furiauz hem veroorloven, dat hij over vele zaken, ook over kerkelijke aangelegenheden, een andere meening is toegedaan. Hij wil dus niet openlijk strijdvoeren tegen den man, die het in alles voor de hiërarchie opneemt.

Ook wil hij niet meegaan met de „Chrétien français,” het orgaan der hervormingsbeweging. Dit blad had hem openlijk aangeboden als bisschop van Parijs. Het schijnt, dat hij zich hierdoor te zeer ten toon gesteld achtte, want hij schreef den redacteur, dat hij het samengaan en samenwerken met dit blad beslist afwees; hij achtte zich verplicht zijn naam geheel en al los te maken van het scheuringswerk, dat zij trachten uit te voeren, en noodigde den redacteur en de medewerkers uit in de Kerk terug te keeren. Daarbij verklaarde hij zijn gehechtheid aan het pausdom en verwees naar zijn laatsten herderlijken brief over den Paus.

Dit doet ons zien, dat Mignot, één der voornaamste leiders van de beweging tot hervorming, nog verre is van een breken met Rome. Of hij er echter niet toe komen moet, vragen wij ons af, als wij lezen, wat een medewerker van de „Chrétien français” op zijn schrijven aan dit blad antwoordt. Deze gaat in op de beschouwing van Mignot over het pausdom en zegt, dat hij toch ook een verandering van het pausdom verlangt, waarbij de autonomie der plaatselijke kerk tot haar recht komt, en dat hij den Paus niet meer beschouwt „als eene goddelijke en onfeilbare, maar als eene zuiver menscheelijke, zedelijke en besturende macht.”

SCHOLTEN.

Ingezonden.

Mijnheer de Redacteur!

Het zou een beleediging zijn voor de 24 broeders, wier namen nu nog onder 't advies staan, om de mogelijkheid ook maar te veronderstellen, dat een hunner het pijnlijke voorbeeld van Ds. Westerhuis zal willen volgen en met hem zal willen deelen de rol van „ridder van de droevige figuur”.

Daarvoor dus geen vrees!

Maar een woord van protest over een dergelijk gedrag is in de *Bazuin* m. i. op zijn plaats.

't Advies is 't resultaat van maandenlangen arbeid. 't Is met drie uitzonderingen onderteekend door allen, die voor School en Universiteit naar eenheid van opleiding, het door allen begeerde goed, wilden streven.

Dat er 3 uitzonderingen waren, is een bewijs, dat de bezwaren reeds voor de vaststelling bekend waren en overwogen zijn.

De 25 hebben voor de bezwaren meer of minder gevoeld, maar ten slotte voor de keuze geplaatst het stuk met hunne handteekening bekrachtigd.

Gewichtige daad!

In 't maatschappelijke, maar niet minder in 't kerkelijke leven heeft de handteekening hooge waarde.

Een man van karakter gaat er niet lichtvaardig toe over, maar éénmaal geplaatst wil hij er ook mee staan of vallen.

Zoo kwam 't Advies ter kennis van de Kerken.

Dat mannen als Dr. Kuyper en Ds. Bos er hunnen naam aan gaven, toonde, dat noch de School-, noch de Universiteits-idee had gezegevierd en evenzeer, dat aan geen van beide zijden beginselen waren opgeofferd.

Dat neemt niet weg, dat een hevige strijd tegen 't advies is ontbrand, een strijd, die weinig liefelijks te aanschouwen geeft, maar waartoe de mannen, die ze aanbonden, het volle recht hadden en die voor velen hunner een gevolg van plichtsbewijs zal zijn.

Aangenaam is dit wel niet, maar te klagen valt tot zoover nog niet.

De vorige week is dit echter anders geworden.

Eén der voormannen, één van de leidlieden bij het streven naar eenheid van opleiding in den weg van 't Advies, Ds. Westerhuis te Groningen, laat een kinderlijke-naieve verklaring opnemen in de *Bazuin* en onderteekent deze weer met zijn naam.

Lid van den krigsraad gaat hij vlak tegen het door den krigsraad beslotene in en verlaat op een kritiek oogenblik zijne troepen om over te loopen naar de tegenpartij, zich er niet om bekommerende, of daardoor wellicht groote verwarring zal worden gesticht.

Zie, mijnheer de Redacteur, over dit bedrijf zullen allen, hoe verschillend zij ook over 't advies mogen denken, diep verontwaardigd en pijnlijk bedroefd zijn.

Door mannen buiten onzen kring wordt dikwijls op ons gesmaald, maar als erfenis onzer Vaders hadden we tot nu toe den eere naam van „Stoere Calvinisten” nog bewaard.

Wordt, wat de vorige week in de *Bazuin* is afgespeeld, nog eenige malen herhaald, dat kan echter het oogenblik aanbreken, dat men om onzen voornaamsten karaktertrek aan te duiden, het beeld van den weerhaan gaat gebruiken.

MR. H. V. D. VEGTE.

Zwolle, 20 Mei 1902.

Mijnheer de Redacteur!

Vriendelijk zeg ik u dank voor de toezending van bovenstaand stukje; U heeft mij daardoor in de gelegenheid gesteld er dadelijk op te antwoorden. Uw week, om Mr. Van der Vegte er eerst over te schrijven, heb ik opgevolgd en hem voorgesteld zijne beleedigende uitdrukkingen, waardoor hij slechts zichzelf compromitteerde, terug te nemen en een ander schrijven in te zenden, dat niet zoodals dit, alle blijken droeg van in groote opgewondenheid geschreven te zijn. Tevens verzekerde ik hem echter, dat hij, wat mij betrof, gerust zijn gang kon gaan, indien hij meende, dat hij door dit stuk, den dag na het Pinksterfeest geschreven, de eere Gods zocht, de Kerken diende, de broeders stichtte en het heil zijner eigene ziel bevorderde.

Mr. V. d. Vegte betuigde, dat het volstrekt zijne bedoeling niet was mij te beleedigen en hij niet kon nagaan, op welke uitdrukkingen ik het oog had. Hij wilde alleen met mij in overleg treden, indien ik hem die uitdrukkingen aanwees.

Ik antwoordde hem, dat ik niet met bedoelingen, maar met daden rekende; dat, indien een man van zijne positie niet kon nagaan, op welke uitdrukkingen ik het oog had, het mij niet mogelijk was ze hem aan te wijzen; dat ik aan een „in overleg treden” geen behoefte had.

De heer V. d. Vegte oordeelde, volgens het mij toegezonden antwoord, dat nu ik geen overleg wenschte, onze correspondentie was afgelopen, en hij verlangde, dat ik U zijn schrijven terugzond.

Aan dit verlangen voldoe ik bij dezen. De heer V. d. Vegte vangt zijn stukje aan met de verzekering, dat hij volstrekt geen vrees heeft, dat een der 24 broeders, wier namen nu nog onder het advies staan, mijn voorbeeld zou willen volgen. Aan eene profetie zal ik mij niet wagen, doch het komt mij voor, dat het gansche schrijven zulk een vrees verraadt. Het maakte op mij den indruk, dat de schrijver, door mij publiekelijk te beleedigen, den anderen ondertekenaars een geduchte waarschuwing wilde geven. Een man van karakter laat zich echter niet afhouden van wat hij zijn plicht acht. Iemand kan door intimideeren een machting invloed uitoefenen op zwakke karakters, doch dit wapen heeft geen zedelijke waarde.

Wat is de zaak?

Ik heb mijne hand gezet onder een advies, dat den Kerken is aangeboden; later heb ik mijne handteekening teruggenomen. Laat ik mogen opmerken, dat ik dien „maandenlangen arbeid,” niet heb meegemaakt; slechts twee vergaderingen woonde ik bij. Al de

broeders zullen zich herinneren, dat, toen één hunner verklaarde, dat hij niet van harte voorstelde, ik zeide: „zoo gaat het mij ook. Ik zeg ook niet van harte ja.”

Was het nu zulk een wonder, dat, toen ik later het advies nog eens overwoog, toen ik andere broeders bezwaren hoorde opperen, waarover op de vergaderingen, die ik had bijgewoond, geen woord was gerept, er twijfel in mijn hart opkwam, of ik wel goed gehandeld had, en, na lang wiken en wegen, besloot, mijne handteekening terug te nemen?

Dat ik hiermee sommige broeders bedroeven, anderen verbitteren zou, begreep ik wel; doch ik heb gedaan, wat ik meende te moeten doen, en mij niet door vrees voor eene afstraffing van wat ik mijne roeping achte laten afhouden.

De heer V. d. Vegte vraakt dit in mij; als „lid van den krigsraad” ga ik vlak tegen het door den krigsraad beslotene in en verlaat op een kritiek oogenblik mijne troepen om over te loopen naar de tegenpartij.

Wie voelt niet, dat zulk een beeldspraak hier in 't geheel niet te pas komt? Die 25 broeders vormen een „krigsraad” en de Kerken zijn ongetwijfeld de troepen, welke de leden van den krigsraad hebben aan te voeren tegen andere Kerken.

Ik denk, dat niemand van de nu nog overige broeders er opgesteld is, bij een lid van den krigsraad vergeleken te worden. Neen, niemand hunner is meer, mag of wil meer zijn dan een broeder onder de broeders; zij geven geen bevel als een officier aan zijne troepen, doch een broederlijk advies, dat aangenomen, maar ook verworpen kan worden.

Zij zien in hen, die niet met dat advies meegaan, geen tegenpartij, tegen welke zij hunne troepen hebben aan te voeren, maar broeders, die het volste recht hebben om *neen* te zeggen, ofschoon zij ja hebben gezegd.

Al staan de namen van Dr. Kuyper en Ds. Bos ook onder het advies, en al zegt Mr. V. d. Vegte ook, dat dit een bewijs is, dat aan geen van beide zijden beginselen zijn opgeofferd, er zijn er, die dit bewijs niet accepteerden.

Doch al ging het door Mr. V. d. V. gebruikte beeld op, wij kunnen ons niet met zedelijke strekking van dat beeld niet vereenigen, ja, daartegen hebben wij zelfs groot bezwaar.

„Een man van karakter gaat niet lichtvaardig over tot eene handteekening, wijl zij van groote betekenis is.” Dit stemmen wij van harte toe. Doch in het volgende: „eenmaal geplaatst wil hij er ook mee staan of vallen,” steekt gevaar.

Veronderstel, dat iemand een broeder, die in moeilijke omstandigheden verkeert, raad geeft, later echter inziet, dat hij dezen raad niet moest hebben gegeven, moet hij dan toch maar volharden uit vrees, dat hij anders voor „weerbaan” zal worden gescholden, en den eere naam van „Stoere Calvinist” zal verliezen?

Wat mij angaat, ik ben op den eere naam, die ten koste van de rust van het geweten wordt gekocht, niet gesteld, en ik geloof ook niet, dat Calvin hen, die bovengenoemde stelling huldigen, voor zijne geesteskinderen zou erkennen.

Ik hoop, mijnheer de redacteur, van Uwe welwillendheid niet te veel te hebben gevergd. U dankend voor de plaatsing van dit stukje,

Uw dte.,

J. WESTERHUIS.

Gron., 26 Mei 1902.

Mijnheer de Redacteur!

Tot op onze Classis heb ik gezweegen over de opleidingskwestie, waarover vroeger door mij nog al een en ander geschreven is. „k Zweeg, niet omdat ik „terreiden” was met de oplossing, die door de 25 broeders aan de hand is gedaan. Dat weten de broeders, die te Utrecht samen kwamen, wel beter; bij name Gij, mijnheer de Redacteur, en ook Dr. H. H. Kuyper en Ds. B. v. Schelven, wien ik bij gelegenheid der vergadering als Commissie van redactie van het eerste ontwerp in den breede gezegd heb, dat het door mij vóór alles gewenscht geacht werd, om rustig saam te leven, ons wederzijds houdende aan hetgeen voor Gods heilig aangezicht overeengekomen is.

Nooit is door mij geloofd dat dit niet kon. Dat het echter niet zoo was, stemde ik toe en moest ik natuurlijk ondanks mij zelf toestemmen. Ja óók, dat wij aan rust behoefte hebben alsmede, dat ééne gemeenschappelijke opleiding de Kerken aan wetenschappelijke krachten winnen en op den duur geld sparen doet; voorts, dat de vaak twistverwekkende vraag: Is de geroepene uit Amsterdam of uit Kampen? dan opgeheven is; en dat de grootsche taak, waartoe de Heere, boven hetgeen wij hebben kunnen denken de Gereformeerden in deze landen roept, dan meer ongestoord en eendrachtig kan verricht worden.

Nu mede te behooren tot degenen, die — zoodals gezegd en geoordeeld werd — het verkrigen van al het even genoemde in den weg staan, deed mij, hoewel nog niet zonder aarzeling, besluiten, de samensprekingen bij te wonen en mee voort te zetten en ook wat water in den wijn te doen. Dat er, vooral na de eerste samenkomst, waarop allen het wondervol eens waren, te veel water in den wijn is gedaan, heb ik, vooral van achteren, ingezien en erken ik ten dezen.

Maar toch niet zóóveel als het m. i. scheen. Naar het mij voorkomt hebben velen ten onrechte het eerste gedeelte van het Concept-advies te zeer gescheiden van het tweede. Het was alles saamgenomen Concept-advies aan de Kerken.

Want over het laatste gedeelte de Kerken zich alleen te laten uitspreken, zonder het in het Contract niet de Vereeniging op te nemen, geeft niets, ja is erger dan kinderwerk. Dat kan daarom de bedoeling ook niet geweest zijn. Trouwens, de hooggeachte redacteurs van de *Heraut* en de *Bazuin* hebben beiden de Kerken reeds geraden art. 1 en 2 van de tweede rubriek adviezen mede in het Contract op te nemen. En ik veroorloofde mij op mijne beurt op de Classis het voorstel van Vlissingen (B) te steunen, om alles wat in de adviezen er vatbaar

voor was op te nemen in het Contract, dewijl het anders kinderwerk zou wezen, m. a. w., het uitspreken van vrome wenschen, zonder verdere gevolgen.

Aan het Contract toch is men wederzijds gebonden, en niet aan de vrome wenschen der Synode. Aan de Kerken te adviseeren: neemt het eerste gedeelte in het Contract op, en wij raden u aan, in Synode vergaderd, daarenboven nog eenige vrome wenschen uit te spreken, zou wezen met de luiden te gekken.

Doch al neemt men het Concept-advies in zijn geheel, toch is het waar, dat de aardigheid er af was, toen men na 11 Sept. 1901 zoowat op alles weer terugkwam, zeggende: wij hebben elkander niet begrepen!! De een leest er dit en de ander dat uit!!

Het was in het Nederlandsch besproken en opgesteld.

Men kwam terug op hetgeen was aange-

noemen. Maar bij de straks genoemde beweegredenen, om niet in den weg te staan, kwam nog tweemaal: ten le, de wetenschap dat de Kerken, die bijzondere sympathie voor de Theol. School hebben, nooit gewoon geweest zijn door één of eenige personen zich te laten leiden, en het daarom wel zeggen zullen, als zij gelooven, dat het zoo of zoo moet; en in deze wetenschap zeiden Ds. Bos en de ondergeteekende, van wie men als boven gesproken had: welnu, laten wij dan maar eens hooren wat de Kerken willen.

Ten 2e kwam daar nog bij, dat de casus positie thans een andere is, dan die was vóór de Vereeniging der Kerken.

Met de Vereeniging gbracht iedere groep — laat het dan zijn, niet naar volledig beschreven recht — in ieder geval metterdaad een inrichting voor de opleiding ten behoeve van den dienst des Woords mede. Daar nu moet mee gerekend worden. Ook hiermee, dat de beide groepen van Kerken gelijke zeggenschap hebben over de Eigen Inrichting der Kerken. Voorts nog daarmee, dat het wetenschappelijk peil litterarisch te Kampen moest verhoogd worden, en de kosten door al de Kerken moeten gedragen worden.

Aan den anderen kant staat het echter vast, dat hetgeen de Kerken overeengekomen zijn, zullen zij het oordeel Gods niet over zich halen, moet gehouden worden.

Daarom moeten de afgevaardigden ter Generale Synode in deze plechtig overeen-

gekomen en teedere zaak geen beslissing nemen bij meerderheid van stemmen. Dat is ook niet geschied in 1893, en evenmin in 1899, toen de meerderheid, naar ik vastelijk geloof, voor het voorstel van Dr. Bavinck was.

Ik ben in dit opzicht niet heelmaal gerust, om reden in twee kerkbode... van nu maar doorzetten gesproken is.

Door mij is meer dan eens in den kring der 25 broeders uitgesproken, dat, wanneer het blijkt, dat vele Kerken de saamvoeging niet willen, het in casu onzedelijk zou zijn, haar desalniettemin door te zetten.

Ik schrik van de gedachte, die ik hoorde uitspreken: „Ze zullen toch niet scheuren.“ Laat er toch geen hoog spel worden gespeeld. Wij hebben met een overeenkomst en daarom in 't bijzonder met God te doen.

Wij moeten noch van de eene noch van de andere zijde gebruik maken van eene gelegenheid in een geval zoals wij het hier hebben. Geschiedde dat onverhoopt dan zouden de broeders, die ondanks zichzelf, maar goedmoedig en op aandrang van hooggeachte broeders, iets meegedaan hebben, om die gelegenheid te verschaffen, tot hun dood toe daarover rouwe dragen.

Kunnen de Kerken het eens worden dan is het goed en tot vreugde, maar kunnen zij dat niet dan moet, ja dan mag het niet geschieden.

A. LITTOOL.

Middelburg, 31 Mei 1902.

Bericht.

Van belang voor het visschers- en touwslagersbedrijf is het drenken der gereedschappen voor de vischvangst. Getuigschriften van verschillende belanghebbenden liggen ter inzage, volgens welke Avenarius Carbolineum zich voortreffelijk leent tot het voorbereiden van netten, touwen, zeilen enz. De hoofdvordelen bestaan vooral daarin, dat de gedrenkte voorwerpen uiterst duurzaam zijn en bovenal zeer buigzaam blijven. Deze goede uitkomsten zijn evenwel alleen te verkrijgen met het gepatenteerde Avenarius Carbolineum; men lette daarom in zijn eigen belang op den vollen naam.

De Firma R. Avenarius & Co. te Hamburg, Stuttgart, Berlin en Keulen verschaft gaarne elke verlangde inlichting, terwijl getuigschriften gaarne overgemaakt worden.

Alhier verkrijgbaar bij J. ten Doesschate, Zwolle.

ADVERTENTIËN.

Getrouwd:

ANSKE DE BRUIJN

EN

ELIZABETH M. BLAK,

die, mede namens wederzijdsche Familie, hunnen hartelijken dank betuigen voor de talrijke bewijzen van belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

STEENWIJK.

29 Mei 1902.

Voor de vele blijken van hartelijke deelneming in het verlies onzer innig geliefde Moeder Mevr. de Wed. Ds. K. KLEINENDORST, betuigen wij onzen hartelijken dank.

FAM. KLEINENDORST.

Voor de vele blijken van belangstelling bij het overlijden van onzen Behuwd-, Groot- en Overgrootvader betuigen wij onzen vriendelijken dank.

Uit aller naam,

HUIZINGH.

M. UBBENS.

Wij betuigen bij dezen onzen oprechten dank voor de vele bewijzen van deelneming, ondervonden tijdens de ziekte en na het overlijden van onze geliefde dochter STIJNTJE.

ALB. GUNNINK.

M. GUNNINK—

VAN ITERSUM.

KEULVOET BIJ KAMPEN,
30 Mei 1902.

Tot onze diepe droefheid overleed heden te GIEKERK in zijnen Heer en Heiland onze geliefde Zoon en Broeder

FOKKE A. KOOISTRA,
in den ouderdom van bijna 39 jaren.

Uit aller naam,
WED. A. KOOISTRA.

HALLUM,
1 Juni 1902.

's-Heerenloo bij Ermelo.
Gevraagd, wegens huwelijk der tegenwoordige, tegen 1 Aug. eene flinke

KEUKENMEID.

Zich in persoon of met franco b ieven aan te melden bij de Directrice Mej. J. S. MONTAGNE.

VOLONTAIR.

In een Christelijken Boekhandel, in een der schoonste streken van ons land, kan een

VOLONTAIR geplaatst worden (Intern).

Fr. br. letter W. uitgever van dit blad.

De Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Saph. tipark 135, te AMSTERDAM, sluiten verzekeringen op

WASCHGOEDEREN,

inclusief transport en brandrisico bij de bleekers in geheel Nederland, tegen een premie van f 0.50 per f 100.

Admissie-Examen.

Het eerstvolgend examen ter toelating tot de lessen aan de Vrije Universiteit gegeven, zal D. V. worden afgenomen in de eerste dagen van Juli. Hun, die zich daaraan wenschen te onderwerpen, wordt verzocht, zich met opgave van ouderdom, woonplaats en der faculteit, waarin zij wenschen te studeeren, schriftelijk aan te melden bij den ondergeteekende, vóór of op 1 Juli.

Daarbij wordt herinnerd aan het volgende Senaatsbesluit betreffende het Hebreeuwsch:

„Aan hen, die t t de colleges in de Hebreeuwsche taal en de Bijbelsche antiquiteiten wenschen te worden toegelaten, zal, na gunstigen uitslag van het Admissie Examen, een afzonderlijk examen werden afgenomen in de eerste beginselen der Hebreeuwsche taal, waaruit zij moeten blijken, dat de candidaat met behulp van het woordenboek een paar verzen Hebreeuwsch grammatisch kan ontleden en vertalen. Aan dit examen moeten zich onderwerpen allen, die tot de colleg s in de Hebreeuwsche taal en de Bijbelsche antiquiteiten wenschen te worden toegelaten, dus ook zij, die met gunstigen uitslag het eind examen aan een Gymnasium of voor de Staatscommissie hebben afgelegd.“

De dec. der lit. fac.,
Dr. J. WOLTJER.

Met hartelijken dank ontvangen voor den van alles beroofden Schipper G. HUISMAN, bij Prof. M. NOORDWIJZ: van Mej. C. W. N. te M. f 2; D. N. te Zutphen f 0.50; N. N. te Brachven f 1; R. A. S. te Heerenf. f 2.50; O. Kroon. bij Scheemda f 1; R. te Utrecht f 1; J. J. v. d. Steenh. te Dordt f 2.50; S. en J. te A. f 5; R. Key te 's-Hage f 5; D. te Mepp. f 5; W. Goedh. te Leiderd f 2.50; T. P. S. te Leeuw. f 5; samen f 33. Bij Ds. G. ELZENGA: van T. G. van Berge te 's-Bosch f 1; van H. L. B. te Amsterdam f 5; van G. te Leeuwarden f 1; van A. W. S. te Vlaardingen f 2.50; van T. J. v. L. te Scheveningen f 1; van E. Nijland te Wijhe f 5; van W. T. S. te Steenwijk f 1. Bij J. G. v. d. HOOGT: van D. R. te B. f 2.50; van F. K. te D. f 3; van Mej. C. J. E. te D. f 2.50. Bij Ds. W. H. GISPEN: van A. B. te A. f 5; van W. te A. f 10; van M. G. te A. f 2.50. Dit is nog onvoldoende om hem weer in staat te stellen, dat hij zijn brood voor zijn zoo talrijk gezin kan verdienen, en verzoeken de Br. en Z. die van hunne liefde nog geen blijken gaven, dit nog te willen doen.

Namens de Commissie,

K. v. GELDER.

KAMPEN.

GLOED!

Kerkeraden en h.h. Kusters worden attent gemaakt op het gebruik van Gloed in de kerken in plaats van doove kolen; hij veroorzaakt geen hoofdpijn door zwaren damp, en is gemakkelijk en voordeelig. Voor nadere inlichtingen adresseere men onder motto „GLOED“ aan den Boekh. H. Kruyver, ZAANDAM.

BERGERAC TINTO

(W. Avondmaalwijn) Prijs per fl. f 0.85.

Bestelling van een ANKER franco.

Voor zwakken en genezenden, lijders aan bloedarmoede en zenuwoverspanning

voor lijders aan borstverzwakking. Borstcruyden van de Haas. Overal verkrijgbaar. DE VLIJT, VOORSCHOTEN.

A. DE ROODE & Co., (SCHIEDAM, opgericht 1879.) Fabrikanten van OLIEËN en LOOG, ZEEPOEDER en VETLOOGMEEL. (Prima kwaliteiten. Concurreerende prijzen.)

Best adres voor Orgels

van de eenvoudigste tot de meest luxe soorten, in stijl en houtsoort naar verkiezing. Vraag Catalogus.

BREEBAART'S

Orgelhandel,
DAMRAK 22, AMSTERDAM.

Bij ZALSMAN te KAMPEN verscheen:

EEN EIGEN INRICHTING?

DOOR

A. BRUMMELKAMP.
25 cent.

Franco toezending na ontvangst van het bedrag. Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Verschenen:

SAMENWERKING

DOOR

PROF. DR. H. BAVINCK REFERAAT gehouden op den Nederl. Bond van Jongel.-Vereenigingen op Geref. Grondslag te AMSTERDAM op 8 Mei.

Prijs 25 cent.
Bondsboekhandl.,
ERMLO.

Bij GEZELLE MEERBURG te HEUSDEN is verschenen:

Numm. 3 en 4 van

„Voor het recht, de vrijheid, en den vrede der Kerken“.

Bijblad van

„Wat zegt de Schrift?“

tot toelichting en beoordeling van het „Advies“ inzake de Theol. School en de Vrije Universiteit, waarin o.a. een zeer belangrijk art. van Ds. ELZENGA, hoe een ware en duurzame eenheid van opleiding kan verkregen worden.

Het Bijblad, dat Maandelijks verschijnt, van Maart tot Augustus (Gen. Syn.) kost 50 ct franco p. post; voor de inleekenen op „Wat zegt de Schrift?“ slechts 25 cent. Te ontbieden bij den uitgever, en ook in den boekhandel.

Bij ZALSMAN te KAMPEN komt van de pers:

Een woord van klacht

over den Kerkelijken toestand naar aanleiding van het gevaar voor de Theologische School.

Open brief aan een lid der Geref. Kerken, schrijver van „mag dat?“ in de Bazuin N°. 15

DOOR

P. GLAS

te Krabbendam.

Ten voordele van de Eigen Inrichting van de Geref. Kerken.

10 cent.

25 Ex. à 8 ct., 50 Ex. à 7½ ct., 100 Ex. à 6 ct.

Een algemeen geroemde handleiding voor onderwijs en huiselijk gebruik is:

NISSEN's Practische handleiding bij het onderwijs in de Bijbelsche Geschiedenis

door L. H. F. & k. F. CREUTZBERG.

Vijfte, herziene druk.

De 5e druk verschijnt in 10 afl. à 17½ ct. Wie voor de verschi-ning van afl. 4 in teekent ontvangt een stemp-band gratis

Een boek voor ieder!

Men teekene in bij zijn boekhandelaar of bij den uitgever Nijkerk. G. F. CALLENBACH.

Het Zendingsfeest

op VELSERBEEK bij Velsen, den 18 Juni a.s.

PLAATSBILJETTEN en PROGRAMMA'S voor de feesttreinen der Hollandse IJzeren Spoorwegmaatschappij zijn van 9 tot 16 Juni, des middags 4 uur te bekomen aan de Stations te den Helder, Enkhuizen, Amsterdam C. S., Utrecht M. B., Dordrecht, Rotterdam D. P., den Haag, Leiden en tusschenliggende Stations.

Er zullen achttien Sprekers zijn. Dr. JONKER van Heemstede zal de Openingsrede houden, Ds. SCHRIJKE van Enschede de Eerste Afscheidsrede en Ds. LAMMERINK van Amsterdam de Slotrede. De arbeidersbelangen zullen besproken worden door de Heeren VAN GHEEL GILDEMEESTER, KATER en GROOTE. Ook zal zending Mitz van Nieuw Guinea en Ds. VAN BROEKHUIZEN uit Transvaal.

PROGRAMMA'S, afzonderlijk, zijn à 40 Cent verkrijgbaar gesteld tot en met Maandag 16 Juni, bij de Boekhandelaren Egelings' Boekh., Höveker & Wormser en Tierie & Kruyt te Amsterdam; H. J. den Boer te Baarn; J. S. Hoek te Beverwijk; J. Oel Jr. te Delft; J. de Zeeuw te Dordrecht; J. van Golverdinge & Zn. en G. J. van Peurseme te den Haag; W. F. Hoogkamer te Haarlem; A. A. Rensink te Leiden; J. M. Bredee en Wenk & Birkhoff te Rotterdam; J. A. de Heer te Schiedam; Kemink & Zoon's Boekh. (C. H. E. Breijer) te Utrecht; en J. P. Nauta te Velsen.

De uitgevers H. B. Breijer & Zoon te Arnhem zenden het bij franco inzending van het bedrag franco toe.

Nadere inlichtingen zijn te vinden in het Programma en op het groote Aanplakbiljet aan de Stations.

H. J. BREIJER,

2e Secretaris.

Arnhem, Juni 1902.

Vereen. „Tot Chr. Liefdadigheid.“

Algemeene Vergadering op Donderdag 26 Juni a.s. te Wagenborgen, in „SALEM“ 's nam. 2 uur.

AGENDA:

1. Opening door den Voorzitter
2. Mededeelingen.
- 3a. Verkiezing van een Bestuurslid wegens periodieke aftreding van den Heer J. BOUWES.
- 3b. Idem wegens eene bestaande vacature.
4. Verslag van den Directeur.
5. » » » Penningmeester
6. Is het gewenscht dat de Vereen. een eigen blad uitgeeft, zoo ja, hoe daartoe te komen?
7. Enz.
8. Sluiting.

N.B. Kerkeraden, Corporatiën en Afdelingen, die voldoen aan Art. 3 der Statuten, hebben het recht een afgevaardigde te zenden. Deze ontvangen restitutie van reiskosten 3de klasse tot station DEELZIJL of ZUIDBROEK, volgens besluit van de Algemeene Vergadering van 1901.

Namens 't Bestuur,

G. GEERDS, Secret.

Zoo spoedig een goede bewerking zulks toelaat zal verschijnen:

DE RAMP OP

MARTINIQUE

DOOR

K. WIELEMAKER,

Hoofd der Chr'st. School te BIGGEKERKE.

Prijs 40 cent.

Uitgave ten voordele der overgebleven slachtoffers

INHOUDSOPGAVE:

Een korte inleiding — De Antilles en de rampen waardoor ze geteisterd worden. — Vulkanen en Vulkanisme. — Martinique. — De Mont Pelée. — De ramp en de gevolgen er van. — De ramp beschouwd als stem Gods. De in teekening is bij alle Boekh. opgesteld.

Zij, die inleekenen willen verzamelen, gelieven conditien aan te vragen bij den Uitgever K. LE COINTRE te Middelburg.

Heden is verschenen:

Dr. P. J. KROMSIGT.

Waartoe eene belijdenis?

(Overdruk Troffel en Zwaard.) Prijs 20 ct. Franco p. post 22 ct. na ontvangst van postwissel.

Ter verspr. de 25 ex. f 3.75. Erten J. BLJEVELD, Boekh., UTRECHT.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan op:

Het Recht der Kerken

EN

de Vrijheid der Wetenschap.

DOOR

Dr. H. BAVINCK.
45 cent.

Uitgave van ZALSMAN te KAMPEN.

Na ontvangst van het bedrag wordt het franco p. post verzonden.

WEDERLEGGING

VAN

Bedenkingen tegen de Geheel-Onthouding, hetgeen is:

Eene wederlegging van de Bedenkingen, ingebracht tegen de Gerefomeerde Vereeniging voor Drankbestrijding, DOOR

A. M. DIERMANSE,

Geref. Predikant.

Prijs f 0.60.

Men leze de beoordeeling in de Bazuin door Dr. H. BAVINCK.

Boekdruckerij „De Vecht“.

P. MOBACH, Dir.

BRUEKELN.

Bij ZALSMAN te Kampen is verschenen:

ouders OF

GETUIGEN.

DOOR

Dr. H. BAVINCK.

100 bladz. gr. 8°.

25 cent.

Tegen toezending van dit bedrag wordt het franco p. post verzonden.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen: Voor de Vereeniging:

Aan Contributien: Door den Heer A. H. van Lonkhuijzen te Wageningen (1900) f 44; door Ds. H. de Koning te Mijdsrecht f 54.50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit):

Van de Geref. Kerk te Nieuw Lekkerland (1½ coll.) f 8.35; van idem te St. Anna Parochie B f 4.64; van idem te Vlaardingen (niet geplaatst wegens misstelling) f 30.39; van idem te Kootwijk f 5.

S. J. SEEFAT,

Penningmeester.

Hilversum,